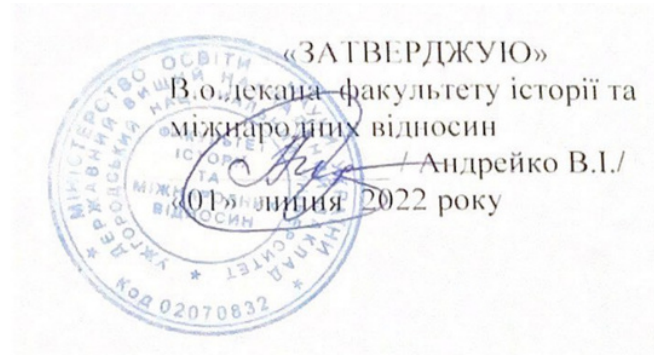

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ І ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПОЛІТОЛОГІЯ

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	07 Управління та адміністрування
Спеціальність	073 Менеджмент
Освітня програма	Менеджмент
Статус дисципліни	Вибіркова
Мова навчання	Українська

Ужгород 2022

Робоча програма навчальної дисципліни «Політологія» для здобувачів вищої освіти галузі знань **07 Управління та адміністрування** спеціальності **073 Менеджмент** освітньої програми **Менеджмент**.

Розробник:

Басараб В.І., кандидат історичних наук, доцент кафедри політології і державного управління

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри **політології і державного управління** протокол № 9 від «09» квітня 2021 р.

В.о. завідувача кафедри Вереш М.М.

Схвалено науково-методичною комісією **факультету суспільних наук** протокол № 6 від «11» травня 2021 р.

Голова науково-методичної комісії Попадич О.О.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування Показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма Навчання	Заочна форма Навчання
Кількість кредитів ЄКТС –3	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 90	2-й	3-й
Кількість модулів –1	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 3	3-й	5-й
	Лекції:	
	24	8
	Практичні (семінарські):	
	20	4
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	46	78

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета вивчення навчальної дисципліни **«Політологія»**: а) ознайомлення студентів з основами політичної науки; б) засвоєння базових категорій сучасної політології та формування політично свідомої молодого людини з активною громадянською позицією.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

1) загальних компетентностей:

- Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (З-1).
- Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя (З-2).
- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (З-3).
- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (З-4).
- Здатність генерувати нові ідеї (креативність). (З-12).

2) фахових компетентностей:

- Здатність діяти соціально відповідально і свідомо (С-6).
- Здатність працювати в команді та налагоджувати міжособистісну взаємодію при вирішенні професійних завдань (С-9).
- Здатність створювати та організовувати ефективні комунікації в процесі управління. (С-11).
- Здатність формувати та демонструвати лідерські якості та поведінкові навички (С-15).

Крім того, вивчення вказаної вибіркової навчальної дисципліни дозволить здобувачу вищої освіти у подальшому орієнтуватися в проблематиці основних тенденцій розвитку сучасної політичної науки, використовувати отримані знання при вирішенні професійних завдань, а також здобути вміння давати оцінку впливовості центральним та регіональним політичним та економічним структурам, готувати повідомлення, виступи, наукові статті на вказану проблематику.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Політологія» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП)

ОКЗ 1.2 Історія та культура України.

ОКЗ 1.9 Основи підприємництва та ринкової економіки.

ОКП 1.20. Міжнародні економічні відносини.

ОКП 1.21. Державне і регіональне управління.

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Політологія», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Знати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.	ПРН-1
Демонструвати навички виявлення проблем та обґрунтування управлінських рішень.	ПРН-4
Виявляти навички пошуку, збирання та аналізу інформації, розрахунку показників для обслуговування управлінських рішень.	ПРН-6
Демонструвати навички взаємодії, лідерства, командної роботи.	ПРН-9

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Політологія»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Зберігати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.	ПРН-2
Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та громадсько свідомо на основі етичних міркувань (мотивів), повагу до різноманітності та міжкультурності.	ПРН-15
Демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним.	ПРН-16
Виконувати дослідження індивідуально та/або в групі під керівництвом лідера.	ПРН-17

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- залік;
- письмове тестування;
- аналітичне есе;
- аналітичний реферат;
- презентація результатів виконаної індивідуальної роботи студента.
- укладання політичного словника.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: виступ на семінарських заняттях, написання аналітичного есе, письмове тестування з теми.

Форма модульного контролю: письмова контрольна робота.

Форма підсумкового семестрового контролю: усний залік.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти за модуль

Поточне оцінювання та самостійна робота									Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	...	...	50	100
5	10	5	5	10	5	10				

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	10	30
Лабораторні заняття (допуск, виконання та захист)		
Комп'ютерне тестування при тематичному оцінюванні		
Письмове тестування при тематичному оцінюванні	1	3
Презентація	1	5
Реферат	1	5
Есе	1	2
Словник	1	5
Модульна контрольна робота	1	50
Разом		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Мінімальний поріг для допуску до модульної контрольної роботи становить 10 балів. Модульна контрольна робота складається з трьох питань описово-аналітичного характеру.

Перше питання покликане оцінити знання з тематичної проблематики відповідного модулю, яка надавалася на лекціях і обговорювалася на семінарських заняттях. Залежно від обсягу, послідовності викладу і орієнтуванні у тематичному матеріалі, перше запитання модульної контрольної роботи максимально може бути оцінене у 10 балів.

Друге питання має на меті оцінити розуміння розвитку основних політичних тенденцій та їхнього впливу на формування сучасної людської цивілізації. Залежно від послідовності викладу і орієнтуванні у тематичному матеріалі, друге запитання модульної контрольної роботи максимально може бути оцінене у 15 балів.

Третє питання модульної контрольної роботи має творчо-аналітичний характер. Залежно від обґрунтованості аргументів і суб'єктивних висновків студента з визначеної проблематики, третє питання модульної контрольної роботи максимально може бути оцінене у 25 балів.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Відповідно до *«Положення про порядок та методику проведення семестрових (курсівих) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті»* (затверджено Наказом Ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р.), знання студентів оцінюється як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) заслуговує студент, який:

- всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;
- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

оцінку «добре» (82-89 балів, В) – заслуговує студент, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;
- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування;
- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, C) заслуговує студент, який:

- в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок;
- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;
- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) – заслуговує студент, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;
- виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок;
- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;
- допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує студент, який:

- володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється студенту, який:

виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

оцінка «незадовільно» (35 балів, F) – виставляється студенту заочної форми навчання, який:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім;
- допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;
- не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботистудента протягом семестру.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль

ТЕМА 1. Політологія як наука про політику.

Політика, політичне як особлива сфера суспільного життя. Політика як об'єкт вивчення політології. Протополітологія. Особливості розвитку політичної думки на різних етапах розвитку людства.

Причини виникнення політології як науки. Утворення перших кафедр політичної науки в США та європейських країнах. Інституціоналізація політичної науки після Другої світової війни. Конгрес ЮНЕСКО про предмет політичної науки (1948 р.): а) політична теорія; б) політичні інститути; в) партії, групи і суспільна думка; г) міжнародні відносини. Утворення під егідою ЮНЕСКО Міжнародної асоціації політичних наук (1949 р.).

Предмет політичної науки. Структура дисципліни. Основні розділи політичної науки на сучасному етапі її розвитку: загальна теорія політики; теорія політичних систем; політологічна теорія держави, політичних партій та партійних систем; політичні режими; електоральні процеси; теорія міжнародних відносин та геополітика; демократичні процеси та транзити; теорія соціального управління (політичний маркетинг і менеджмент); політичні ідеології.

Система категорій політичної науки. Методи політології. Принципи політології. Функції політології: теоретико-методологічна, світоглядна, прогностична, управлінська та інші.

Становлення і розвиток української політології. Предметне коло вивчення та особливості української науки про політику. Основні завдання української політології. Розробка теоретико-методологічних засад дослідження українських політичних реалій. Фундаментальне теоретичне обґрунтування шляхів побудови української суверенної правової держави. Дослідження діяльності українських політичних партій та громадських організацій. Електоральні процеси. Україна у міжнародних відносинах.

ТЕМА 2. Політична влада та політична система суспільства.

Сутність та походження феномену влади. Влада як регулятор життєдіяльності суспільства. Кратологія. Концептуальні підходи до проблеми політичної влади: нормативно-формалістична концепція; органістична і елітна теорія влади; індивідуалістично-соціологічна концепція; суб'єктивно-психологічна концепція й інструменталістський підхід до розуміння влади; марксистська концепція влади; реляціоністська теорія влади. Анархізм. Визначення поняття „влада” у широкому розумінні. Категорія „суспільна влада”. Норми та санкції як атрибути суспільної влади. Зміст поняття „політична влада”.

Політичне панування як джерело влади. Співвідношення політичної і державної влади. Сутність категорії „державна влада”. Ознаки державної влади. Політико-територіальний принцип функціонування державної влади. Суверенітет державної влади. Ресурси і потреби у політичній владі. Суб'єкт і об'єкт політичної влади. Джерела і носії влади. Первинні та вторинні суб'єкти влади. Функції політичної влади.

Місце і роль політичної системи в життєдіяльності суспільства. Політична система в її взаємодії з економічною, правовою, духовною та соціально-класовою структурами суспільства. Особливості політичної системи. Сутність категорій «система» та «політична система». Класичні концепції про політичні системи (Д.Істон, Г.Алмонд, К.Дойч, Т.Парсонс).

Структура і функції політичної системи. Поняття «політична структура». Призначення політичної структури. Г.Алмонд про політичну структуру. Складові елементи політичної структури та їх загальна характеристика. Структурні рівні політичної системи. Поняття «функції політичної системи». Основні функції політичної системи. Динамічність і перманентність функцій політичної системи. Координація і субординація функцій.

Типи політичних систем. Класифікації Платона й Аристотеля. Критерії типологізації. Типологізації політичних систем Г.Алмонда, Ч.Ендрейна, Ж.Блонделя, Дж.Коулмена.

Особливості формування політичної системи в Україні. Характеристика політичного життя в Україні в кін. 1980-х – поч. 1990-х рр. Декларація про державний суверенітет України. Розрив із Союзом і проголошення повної незалежності України. Міжнародне визнання України та утвердження державної атрибутики. Особливості розвитку державотворчих процесів в Україні. Підготовка і прийняття нової Конституції України.

ТЕМА 3. Держава – основний інститут політичної системи суспільства.

Категорія «держава» в політичній науці. Різноманітність концептуальних підходів до визначення держави, її сутності і місця у політичній системі суспільства, взаємин з іншими суб'єктами політичної системи. Асоціація, що міститься на окремій території та об'єднує членів суспільства. Відносини між громадянами та органами держави. Адміністративні органи влади та правові норми, що визначають їх функціонування.

Теорії походження держави. Теологічна теорія. Патріархальна теорія. Договірна теорія. Органічна теорія. Психологічна теорія. Теорія насильства. Техніко-економічні теорії (теорія «неолітичної революції», «гідравлічна теорія», марксистська теорія).

Ознаки держави. Суверенітет. Апарат держави. Примус. Право на застосування сили. Право. Територія. Населення.

Функції держави. Внутрішні функції. Економічна функція. Культурно-виховна функція. Соціальна функція. Функція підтримання порядку. Зовнішні функції. Функції оборони і національної безпеки, налагодження міждержавних відносин тощо.

Форми державного правління. Абсолютні монархії. Конституційні монархії. Теократичні монархії. Виборні монархії. Салічна, кастильська та австрійська моделі престолонаслідування. Ознаки парламентської республіки. Ознаки президентської республіки. Риси змішаної республіканської форми правління.

Форми державного устрою. Ознаки унітарної держави. Централізовані та децентралізовані унітарні держави. Ознаки федеративної держави. Конфедерації. Співтовариство (співдружність). Асоціації (асоційовані держави, федерасі, кондомініуми). Ліги.

ТЕМА 4. Основні ідейно-політичні течії сучасності.

Поняття «політична ідеологія». Ідеологія і політика як регулятори відносин між людьми. Структурні рівні ідеології (теоретико-концептуальний, програмно політичний, актуалізований). Типологія політичних ідеологій. Підходи до розуміння політичної ідеології. Місце політичної ідеології в структурі суспільної свідомості. Функції політичної ідеології.

Лібералізм: сутність, основні принципи. Витоки класичного лібералізму (вчення про суспільний договір та природні права людини). Еволюція лібералізму. Соціальний лібералізм. Сучасні витоки лібералізму: М. Фрідман, Дж.Кейнс, Ф.Гаск, Ф. Фукуяма про всесвітню ліберальну революцію в роботі «Кінець історії». Ліберальний інтернаціонал.

Становлення і розвиток консерватизму як ідейно-політичної течії. Основні ідеї, принципи та цінності консервативної ідеології. Неоконсерватизм в Україні (В.Липинський, С.Томашівський). Перспективи консерватизму в добу глобалізації.

Комунізм. Становлення і розвиток ідеології комунізму. Економічна, соціальна та політична доктрина марксизму. Розвиток марксизму на сучасному етапі: «критичний напрям марксизму» (Ю.Габермас), марксистський структуралізм (Л. Алтюссер), аналітичний марксизм (А. Пшеворські), фрейдомарксизм (Г. Маркузе). Комуністичний інтернаціонал. Комуністична ідеологія в Україні.

ТЕМА 5. Політичні еліти та лідерство.

Гене́за ідей політичного елітизму та проблеми вивчення політичної еліти. Історичні умови та сутність елітизму. Обґрунтування поділу суспільства на „вищих” і „нищих”. Термінологія політичного елітизму. Визначення політичної еліти. Підходи і критерії. Циркуляція еліт. Методи формування національних еліт.

Проблеми вивчення політичної еліти. Елітологія. Елітознавство. Елітарна політична культура. Перші спроби аналізу феномена політичної еліти. Основні риси політичної еліти.

Класифікація еліт. Еліти за формою здійснення влади. Еліти за способом приходу до влади. Еліти за ідеологічними цінностями. Еліти за видами політичної діяльності. Еліти за основними сферами життєдіяльності суспільства. Основні риси політичної еліти. Легітимні і нелегітимні еліти. Відкриті і закриті еліти. Владна еліта, правляча еліта, контреліта. Види політичної еліти. Функції політичної еліти (стратегічна, комунікативна, інтегративна, організаторська). Якісні характеристики еліти та їх типології.

Основні системи формування політичних еліт. Антрепренерська система. Гільдійна система. Їх позитивні і негативні риси. Джерела формування еліти. Характеристика системи рекрутування еліт. Номенклатурна система фільтрації. Регіональні тенденції вибору шляхів формування політичних еліт. Різногалузева еліта. Соціально-раціональний характер відбору еліт. Соціальне представництво еліти. Зміна політичних еліт в сучасних світових умовах. Структурування політичних еліт в процесі виборчих кампаній.

Сутність і природа політичного лідерства. Лідерство як соціальний феномен. Гене́за класичних поглядів на політичне лідерство (Н.Макіавеллі, Т.Гоббс, Г.Гегель, Т.Карлейль та ін.). „Соціологія панування” М.Вебера. Різноманітність визначення політичного лідерства. Ознаки та основні критерії політичного лідерства. Політичне лідерство і персоніфікація влади. Якості індивіда і причини лідерства. Головні компоненти системи політичного лідерства. Політичне лідерство як форма реалізації політичних інтересів особи. Проблемність поєднання явища політичного лідерства з народовладдям. Відповідальність політичних лідерів і контроль над ними (Р.Даль).

. Культ особи як крайня, максимально завищена оцінка ролі політичного лідера в історії і як теорія та практика політичного лідерства. Співвідношення «авторитет» – «культ».

Соціальна роль та функції політичного лідера. Політичне лідерство як механізм інтеграції соціально-політичного життя. Характерні риси і специфіка. Інтеграція суспільства, оптимізація політичних рішень, соціальний арбітраж і патронаж, ініціювання оновлення, легітимація політичного устрою. Історичні виміри в структурі політичної поведінки лідера. Типи взаємовідносин політичного лідера з політичною елітою суспільства. Підготовка й рекрутування політичних лідерів. Політичне лідерство в Україні та його особливості. Проблеми та механізм його формування. Рекрутування лідерів в умовах зміни політичних еліт. Особливості сприйняття політичних лідерів різними поколіннями українців. Система цінностей і політичні настанови як основа вибору політичного лідерства в ході виборчих кампаній. Фактори впливу політичних лідерів на хід розвитку українського суспільства. Сучасні та перспективні типи політичного лідера.

ТЕМА 6. Політичні партії та вибори.

Історичні етапи становлення партій (аристократичні угруповання, партії-клуби, масові партії, всеохоплюючі партії, картельні партії). Соціально-політичні та економічні фактори партогенезу (соціально-класові конфлікти, міжнаціональні суперечності, релігійні мотиви, розвиток представницьких інститутів, всезагальне виборче право, економічне зростання та ін.).

Періодизація історії політичних партій за М.Вебером (аристократичні угруповання, партії-клуби, масові партії). Періодизація розвитку партійно-владної взаємодії Г.Тріпелем (стадія протидії, стадія ігнорування партій, стадія визнання і легалізації партій, стадія конституційно-правової інкорпорації).

Політичні партії: сутність та основні підходи до класифікації. Основні підходи до визначення сутності партій (класовий, ідеологічний, інституціональний, функціональний). Визначення поняття “політична партія” в Законі України “Про політичні партії” 2001 р.

Характерні ознаки партій: устремління до влади, підтримка народу, тривалість

існування, наявність організаційної структури, наявність програмної мети.

Функції партій: формування політичної волі народу, участь у виборах, участь в управлінні державою, добір політичних лідерів і еліт, політична соціалізація, функція зв'язку артикуляції і інтеграції соціальних інтересів.

Критерії класифікації партій: ідеологічна орієнтація, місце в ідейно-політичному спектрі, критерій соціальної бази, організаційна структура, цільова орієнтація, характер партійного керівництва, роль партії в політичній системі та ін.

Громадські організації та об'єднання, класифікація, місце та функції в політичній системі суспільства. Поняття громадських організацій, об'єднань та рухів. Об'єктивні та суб'єктивні передумови та причини їх виникнення. Мета, завдання і організаційно-структурне забезпечення громадських організацій, їх місце та значення у політичній системі суспільства.

Групи інтересів та групи тиску. Групи інтересів у сучасній Україні. Поняття груп інтересів. Суспільні функції, технологія діяльності та типологія груп інтересів (первинні (базові), організовані, багатоцільові та одноцільові).

Лобізм як політична практика. Типи лобіювання. Форми політичного лобі. Розвиток груп тиску і лобіювання в політичному житті сучасної України.

Функції виборів у демократичному суспільстві. Організація і призначення виборів. Види виборів. Виборче право. Виборчий ценз. Виборча кампанія. Виборчий округ. Виборчі комісії: Центральна виборча комісія (ЦВК), окружні виборчі комісії, дільничні виборчі комісії. Реєстрація і складання списків виборців. Висування і реєстрація кандидатів. Передвиборча пропаганда і агітація. Фінансування виборчої кампанії. Правові обмеження в фінансуванні виборчої кампанії та проведенні агітації і пропаганди.

Голосування. Вимоги виборчих законів щодо голосування. Підрахунок голосів. Результати виборів. Повторне голосування.

Поняття "виборча система". Основні види виборчих систем: мажоритарна, пропорційна, змішана, куріальна виборчі системи.

Сутність мажоритарної виборчої системи. Одномандатні, багатомандатні й преференційні мажоритарні системи. Мажоритарні системи абсолютної і відносної більшості. Основні переваги та вади мажоритарної виборчої системи.

Сутність пропорційних виборчих систем. Партійність виборів. Різновиди партійних списків. Специфіка виборчих округів. Виборча квота.

Змішані виборчі системи як специфічна комбінація елементів пропорційної та мажоритарної систем.

Референдуми та плебісцити як всенародне голосування з приводу конкретних питань загальнонаціонального значення.

ТЕМА 7. Система органів державної влади в Україні.

Розуміння державного органу як відокремленої частини єдиної системи органів державної влади. Ознаки державного органу: статус юридичної особи; територіальний масштаб діяльності; загальнообов'язкова сила його актів; застосування методів переконання та примусу; чітко визначена внутрішня структура; утворення державного органу у чітко встановленому порядку та ін.

Сукупність факторів, що визначають конфігурацію системи органів державної влади

України: конституційно-правова компетенція; державний устрій; політичний режим; географічні умови; національний склад населення та ін.

Верховна Рада України як єдиний, загальнонаціональний, представницький, колегіальний, виборний, однопалатний постійно діючий орган законодавчої влади України. Головні функції Верховної Ради: законодавча, установча, представницька, контрольна. Принципи законодавчої діяльності Верховної Ради: відповідальність закону праву, пріоритетність і верховенство права, формальна рівність.

Парламентські фракції та депутатські групи в структурі Верховної Ради. Оцінка впливовості парламентських фракцій та характеру взаємодії депутатів.

Головні функції Кабінету Міністрів: здійснення внутрішньої і зовнішньої політики нашої держави, забезпечення виконання законів і актів Президента, контроль за їх виконання іншими органами виконавчої влади усіх рівнів, законодавча ініціатива та багато ін.

Положення, які лежать в основі діяльності Кабінету Міністрів: а) основні напрями діяльності Кабінету Міністрів ґрунтуються на правовій основі; б) діяльність Кабінету Міністрів в цілому впливає з напрямів внутрішньої та зовнішньої політики, що визначаються Президентом України; в) основні напрями Кабінету Міністрів закріплюються і конкретизуються в його програмі, що схвалюється Верховною Радою.

Система судової влади в Україні: орган конституційної юрисдикції – Конституційний суд України; суди загальної юрисдикції – Верховний суд України; суди обласні, Автономної Республіки Крим, міст Києва та Севастополя; суди міжрайонні (окружні), районні; арбітражні суди. Основними функціями судової влади є: конституційне, адміністративне, цивільне, кримінальне та інше судочинство, суд має виключне право тлумачення конституційних норм і тим самим констатує політичні організації й форми політичної діяльності.

Повноваження Президента України щодо формування і функціонування органів державної влади: 1) взаємовідносини Президента з парламентом; 2) взаємовідносини Президента з органами виконавчої влади; 3) взаємовідносини Президента з органами судової влади.

Політичні аспекти реформи системи поділу влади в Україні: передумови, підстави, можливі наслідки та доцільність реформування системи влади.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин
	Форма навчання: денна

	Усього	у тому числі				
		Лекції	практичні (семінарські)	Лабораторні	індивідуальна робота	самостійна
3-й семестр						
Модуль						
Тема 1. Політологія як наука про політику.	12	4	2			6
Тема 2. Політична влада та політична система суспільства.	14	4	4			6
Тема 3. Держава – основний інститут політичної системи.	14	4	2			8
Тема 4. Основні ідейно-політичні течії сучасності.	12	2	2			8
Тема. 5. Політичні еліти та лідерство.	10	2	2			6
Тема 6. Політичні партії та вибори.	14	4	4			6
Тема 7. Система органів державної влади в Україні.	14	4	4			6
Разом за модуль	90	24	20			46
Разом за семестр	90	24	20			46

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: заочна					
	Усього	у тому числі				
лекції		практичні	лабораторні	індивідуальна	самостійна	
Модуль						
Тема 1. Політологія як наука про політику .	12	2				10
Тема 2. Політична влада та політична система суспільства.	12	2				10
Тема 3. Держава-основний інститут політичної системи .	12					12
Тема 4. Основні ідейно-політичні течії сучасності.	12		2			10
Тема 5. Політичні еліти та лідерство.	14		2			12
Тема 6. Політичні партії та вибори.	14	2				12
Тема 7. Система органів державної влади в Україні.	14	2				12
Разом за модуль	90	8	4			78
Разом за семестр	90	8	4			78

6.3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин	
		Денна	Заочна
1	Політологія як наука про політику.	2	
2	Політична влада та політична система суспільства.	4	
3	Держава-основний інститут політичної системи.	2	
4	Основні ідейно-політичні течії сучасності.	2	2
5	Політичні еліти та лідерство.	2	2
6	Політичні партії та вибори.	4	
7	Система органів державної влади в Україні.	4	
Разом		20	4

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин	
		Денна	Заочна
1	Політологія як наука про політику.	6	10
2	Політична влада та політична система суспільства.	6	10
3	Держава-основний інститут політичної системи.	8	12
4	Основні ідейно-політичні течії сучасності.	8	10
5	Політичні еліти та лідерство.	6	12
6	Політичні партії та вибори.	6	12
7	Система органів державної влади в Україні.	6	12
Разом		46	78

6.5. Індивідуальне завдання

Індивідуальне завдання з навчальної дисципліни «Політологія» носить самостійний характер виконання окреслених завдань і тематично охоплює загальне змістовне навантаження з навчального курсу. Індивідуальне завдання студента виконується в кінці семестру і може бути оцінене максимально у 10 балів. Воно включає виконання творчої роботи за визначеною темою.

Мета творчої роботи- формування систематизованих знань про сучасний стан і специфіку розвитку політичних відносин, форму, зміст, завдання, ознаки та структуру політичних інститутів суспільства.

Написання та оформлення творчої роботи здійснюється за вимогами, що наведені у відповідному розділі методичних рекомендацій.

Рекомендовані теми творчих робіт

1. Політика як соціальне явище та об'єкт вивчення політології.
2. Становлення і розвиток політичної науки в Україні.
3. Структура та легітимність політичної влади.
4. Політична система суспільства: сутність, структура, функції.
5. Типологія політичних систем сучасності.
6. Держава: генеза, ознаки, функції.
7. Форми державного правління.
8. Форми державного устрою.
9. Поняття та ознаки політичного режиму.
10. Основні ознаки та різновиди тоталітарного режиму.
11. Основні ознаки та різновиди авторитарного режиму.
12. Основні ознаки та різновиди демократичного режиму.
13. Особливості політичного режиму в Україні.
14. Політична ідеологія: сутність, структура та рівні функціонування.
15. Лібералізм: сутність та основні принципи.
16. Консерватизм як ідейно-політична течія.
17. Комунізм: сутність та основні принципи.
18. Соціал-демократія як ідейно-політична течія.
19. Фашизм та націонал-соціалізм.
20. Ідеологічні доктрини сучасності (релігійний фундаменталізм, фемінізм, екологізм).
21. Поняття, інституції та функції громадянського суспільства.
22. Історичні та цивілізаційно-культурні моделі громадянського суспільства.
23. Політична культура та форми громадянської участі.
24. Громадська думка як інститут демократичного суспільства.
25. Мас-медіа в громадянському суспільстві.
26. Етапи формування громадянського суспільства в Україні наприкінці XX – на початку XXI ст.
27. Поняття та основні моделі місцевого самоврядування.
28. Місцеве самоврядування в Україні та проблеми його реформування.
29. Регіоналізм і регіональна політика в сучасному світі.
30. Основні засади регіональної політики в Україні.
31. Теорії політичної еліти.
32. Класифікація та механізми рекрутування політичних еліт.
33. Сутність та природа лідерства.
34. Типології політичного лідерства.
35. Культ особи як антипод політичного лідерства.
36. Політична еліта та політичне лідерство в сучасній Україні.
37. Політичні партії: ознаки, функції та класифікації.
38. Сутність, типологія та фактори розвитку партійних систем.
39. Етапи становлення і розвитку партійної системи України.
40. Групи інтересів: поняття, типи та функції.
41. Моделі групової політики (плюралістична, корпоративістська та патронажно-клієнтельна).
42. Особливості формування груп інтересів у посткомуністичній та сучасній Україні.
43. Становлення інституту виборів та їх сучасне застосування.
44. Головні процедури виборчої кампанії.
45. Типи виборчих систем та їх характеристика.
46. Особливості формування виборчої системи України.
47. Поняття «народ», «етнос», «нація».
48. Націоналізм. Типи націоналізму.
49. Етнонаціональна політика України.
50. Етнополітичні процеси на Закарпатті.
51. Причини виникнення, ознаки та функції політичних конфліктів.
52. Типологія політичних конфліктів і криз.
53. Основні способи розв'язання політичних конфліктів і криз.
54. Політичні конфлікти в Україні: причини зародження та ймовірні загрози.
55. Міжнародні відносини як цілісна система.
56. Міжнародні організації: сутність та типологія.

57. Міжнародний тероризм.
58. Поняття геополітики, її методи і функції.
59. Місце України в сучасному геополітичному просторі.
60. Політичні технології: сутність та класифікація.
61. Технології проведення електоральних кампаній.
62. Інформаційні технології сучасності.
63. Лобізм як політична технологія.
64. Конституційний механізм розподілу державної влади в Україні.
65. Верховна Рада України в системі відносин органів державної влади.
66. Інститут президентства в Україні: етапи становлення і порядок взаємодії з іншими органами влади.
67. Особливості становлення та функціонування Кабінету Міністрів України.

Методичні рекомендації до написання та оформлення творчої роботи

Самостійна робота студента у межах навчальної дисципліни «Політологія» передбачає написання та презентацію ним творчої роботи на одну з передбачених переліком тем за власним вибором. Виконання цієї роботи орієнтоване на практичне застосування знань і розвиток вмінь, здобутих в процесі лекційних і семінарських занять, самостійного опрацювання навчальних матеріалів та обдумування слухачем питань відповідно до обраної тематики.

Викладення необхідних матеріалів повинно бути лаконічним, чітко сформульованим і відповідати суті проблеми. Результатом написання творчої роботи є обґрунтований авторський висновок щодо обраної тематики і можливі практичні рекомендації.

Творча робота повинна бути підготовлена слухачем індивідуально. Вона надається у електронному вигляді (файлом) викладачеві, а її результати презентуються під час семінарського заняття у формі короткої доповіді (3-4 хв.) та відповідей на поставлені запитання.

Творча робота має висвітлювати:

- основні теоретичні положення за обраною темою;
- практичне значення теоретичних положень, можливі підходи та шляхи їх практичного застосування;
- висновки, що коротко відображають результати проведеного слухачем дослідження;
- перелік використаних джерел, оформлених згідно із вимогами.

Творча робота має бути оформлена як документ MicrosoftWord формату A4, шрифт TimesNewRoman, 14 кегель, міжрядковий інтервал - 1,5, поля - 2 см з усіх боків. Титульний аркуш творчої роботи повинен мати такий зміст: назва університету; назва факультету; назва кафедри; назва навчальної дисципліни; тема творчої роботи; прізвище, ім'я, по батькові студента, курс, шифр академічної групи; рік написання творчої роботи.

За титульним аркушем слідує план творчої роботи, в якому треба виділити всі її структурні частини. У плані праворуч позначаються номери сторінок початку кожного пункту. Обсяг творчої роботи визначається вмінням слухача стисло і водночас

вичерпно розкрити тему: узагальнити теоретичні напрацювання за напрямом, що розглядається, оцінити їх прикладне значення, зробити висновки та обґрунтувати власні пропозиції. Обсяг роботи - 10-15 сторінок. Обов'язковою вимогою є чітке посилання на джерела інформації. Всі цифри, факти, теорії, думки вчених, цитати повинні мати посилання у вигляді [N, с. М] (N означає номер джерела у наведеному в кінці їх переліку, а М - номер сторінки у цьому джерелі). Бажано використовувати в творчій роботі таблиці, схеми, графіки, діаграми тощо. Перелік використаних джерел (не менше 7 позицій) оформляється згідно з діючими правилами. У творчій роботі мають бути обов'язково викладені авторські висновки та пропозиції.

7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Бебик В.М. Політологія для політика і громадянина: [Монографія] / Валерій Михайлович Бебик. К. : МАУП, 2003. 424 с.
2. Вегеш М. Основи політології / М. Вегеш, Ю. Остапець. Ужгород : Видавництво Ужгородського національного університету, 2013. 422 с.
3. Вегеш М. Світ політології. Навчально-методичний посібник / М. Вегеш, Ю. Остапець. Ужгород : Видавництво УжНУ «Говерла», 2006. 472 с.
4. Вегеш М.М. Політологія. Конспект лекцій / М. Вегеш, Ю. Остапець. Ужгород : ТОВ «Колір принт», 1999. 84 с.
5. Гелей С.Д. Політологія: Навчальний посібник / С.Д. Гелей, С.М. Рутар. 5-е вид., перероб. і доп. К. : Т-во «Знання», КОО, 2004. 645 с.
6. Основи демократії: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За заг. ред. А. Колодій. Третє видання, оновлене і доповнене. – Львів : Астролябія, 2009. – 832 с.
7. Піча В.Ю. Політологія. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів освіти / В.Ю. Піча, Н.М. Хома. – К. : «Каравела», Львів : «Новий світ – 2000», 2002. 344 с.
8. Політична наука: Навчально-методичний посібник / За ред. М.М. Вегеша. Ужгород : Видавництво УжНУ «Говерла», 2019. 444 с.
9. Політологія / За ред. О.В. Бабкіної, В.П. Горбатенка. – К. : Академія, 2002. – 526 с.
10. Політологія / За редакцією М.М. Вегеша. – 3-є вид., перероб. і доп. К. : Знання, 2008. 384 с.
11. Політологія. Кн. перша: Політика і суспільство. Кн. друга: Держава і суспільство / А. Колодій, В. Харченко, Л. Климанська, Я. Космина. К. : Ельга-Н, Нака-Центр, 2000. 584 с.
12. Практикум з політології / За ред. Ф.М. Кирилюка. К. : Комп'ютерпрес, 2003. 622 с.
13. Рудич Ф.М. Політологія: Підручник. – 3-тє вид., перероб., доп.. К.: Либідь, 2009. 480 с.
14. Шляхтун П.П. Політологія. Підручник. К. : Либідь, 2002. – 576 с.
Юрій М.Ф. Політологія: Підручник. К. : Дакор, КНТ, 2006. 416 с.

Допоміжна література

1. Бжезінський З. Велика шахівниця. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2000. 236 с.
2. Білоус А.О. Політико-правові системи: світ і Україна. К.: Асоціація молодих українських політологів і політиків, 1997. 200 с.
3. Вишняк О. Електоральна соціологія: історія, теорії, методи. К. : Інститут соціології НАН України, 2000. 308 с.
4. Зварич І.Т. Етнополітика в Україні : регіональний контекст. К. : Дельта, 2009. – 320 с.
5. Кирилюк В.Ф. Філософія політичної ідеології : Навчальний посібник / Федір Михайлович Кирилюк. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 520 с.
6. Кирилюк Ф.М. Історія зарубіжних політичних вчень Нової доби: Навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2008. 414 с.
7. Кирилюк Ф.М. Історія політології. Підручник для вищих навчальних закладів. К. : Знання, 2002. 535 с.
8. Кирилюк Ф.М. Новітня політологія: [для студ. вищ. навч. закл.]. К.: Центр учбової літератури, 2009. 564 с.
9. Кухта Б. Феномен політичного лідера [Текст]: історичні силуети на тлі епох. Львів : Кальварія, 2000. 232 с.
10. Кухта Б.Л. З історії української політичної думки: [Текст лекцій: Навчальний посібник] / Борис Леонідович Кухта. К. : Генеза, 1994. 368 с.
11. Лазор О.Д. Територіальна організація влади в Україні: Навчальний посібник / О.Д. Лазор, О.Я. Лазор, А.О. Чемерис. К. : Дакор, 2007. 576 с.
12. Основи етнодержавознавства : Підручник / За ред. Ю. Римаренка. К. : Либідь, 1997. 656 с.

13. Основи політичної науки: Курс лекцій за ред. Б. Кухти. Ч. 3: Політична свідомість і культура / Б. Кухта, Л. Климанська, А. Романюк та ін. – Львів : Кальварія, 1998. 556 с.
14. Політична культура, ідеологія, психологія: Навч. посібн. – Чернівці: Рута, 2000. 105 с.
15. Примуш М.В. Політичні партії: Навчальний посібник. К. «Видавничий дім «Професіонал», 2008. 416 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. <http://www.niss.gov.ua> // Національний Інститут стратегічних досліджень при Президентові України.
2. <http://www.razumkov.org.ua> // Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова.
3. <http://idpnan.in.ua> // Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України.
4. <http://www.ipiend.gov.ua> // Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України
5. <http://igls.com.ua> // Інститут глобальних стратегій.
6. <http://www.ipsp.npu.edu.ua> // Інститут політології та права.
7. <http://politua.info> // Спілка молодих політологів України.
8. <http://nads.gov.ua> // Національне агентство України з питань державної служби.
9. <http://polittech.org> // Сайт № 1 про політтехнології та вибори.
10. <http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-1.html> // Підручники з політології.
11. <http://nauki-online.ru/politologija> // Політика і політологія в Інтернеті.
12. http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pome/index.html // Науковий журнал «Політичний менеджмент».
13. <http://www.politstudies.ru> // Науковий журнал «Полис» («Политические исследования»).
14. <http://fpp.hse.ru> // Факультет прикладної політології: Національний дослідницький університет «Вища школа економіки».